

Jacek Krochmal

(Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa)

KOPIE POLONIKÓW Z ARCHIWÓW UKRAIŃSKICH I ESTOŃSKICH W ARCHIWUM GŁÓWNYM AKT DAWNYCH

W Archiwum Głównym Akt Dawnych znajduje się znaczący, gromadzony od kilkudziesięciu lat, zbiór kopii poloników, których oryginały przechowywane są w zbiorach ponad stu archiwów, bibliotek i muzeów z 23 państw Europy, Azji i Ameryki Północnej¹, w postaci mikrofilmów i fotokopii archiwaliów². Znaczącą ich część wykonano jeszcze w archiwach radzieckich, w tym ukraińskich, w Kamieńcu Podolskim³, Kijowie⁴, Kirowogradzie, Winnicy, Żytomierzu oraz w archiwach (centralnym i obwodowym) i bibliotekach (Stefanyka i uniwersyteckiej im. Iwana Franki) we Lwowie⁵.

W ostatnich latach, oprócz mikrofilmów, coraz częściej wykonywane są kopie cyfrowe (skany) materiałów archiwalnych. W przeciwieństwie od wcześniejszych działań, w wyniku których kopiowano tylko wybrane fragmenty zespołów, a niekiedy tylko fragmenty jednostek archiwalnych, obecnie kopiowane są całe zespoły archiwalne wraz z ich inwentarzami.

---

¹ Zob. J. Krochmal, *Polonika w zbiorach państw nadbałtyckich na stronie internetowej Archiwum Głównego Akt Dawnych*, „Miscellanea Historico-Archivistica” (dalej: MHA), t. 17, 2010, s. 65–70; tenże *Elektroniczne repozytorium „Polonika w zbiorach państw nadbałtyckich” na stronie internetowej AGAD* [w:] *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej*, red. W. Walczak, K. Łopatecki, Białystok 2010, t. 2, s. 341–346.

² Katalog „Polonika. Mikrofilmy i fotokopie z archiwów, bibliotek i muzeów zagranicznych” jest dostępny na stronie internetowej AGAD, zob. <http://www.agad.archiwa.gov.pl/nauka/c02pol.xml> <dostęp: 2014-06-04>. Udostępniane są na niej także inwentarze zespołów i skany poloników z archiwów estońskich, łotewskich i szwedzkich, zob. http://www.agad.archiwa.gov.pl/nauka/elektroniczne_repozytoria.html <dostęp: 2014-06-04>.

³ Po spaleniu tego archiwum w 2003 r., ocalałą część zasobu przeniesiono do Archiwum Obwodowego w Chmielnickim.

⁴ W dwu kijowskich archiwach centralnych (Wyższych Organów Władzy i Rządu Ukrainy oraz Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy) oraz archiwum miejskim i obwodowym.

⁵ Zob. <http://www.agad.archiwa.gov.pl/nauka/c02pol.xml> <dostęp: 2014-06-04>.

Od 2007 r. realizowany jest projekt kopiowania materiałów archiwalnych o proveniencji polskiej znajdujących się w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie. W jego pierwszym etapie do AGAD przekazano mikrofilmy i skany zespołów archiwalnych (fondów): nr 102 (Kolekcja dokumentów dotyczących powstania styczniowego, z lat 1860–1933), nr 474 (Kolekcja materiałów dotyczących powstania listopadowego i 1848 r., z lat 1809–1939), nr 575 (Wydział Stanowy we Lwowie, z lat 1774–1920), nr 810 (Komitet Centralny Przedwyborczy do Sejmu Krajowego we Lwowie, z lat 1895–1907) oraz zespół nr 835 (Lubomirscy, z lat 1586–1939)⁶.

Projekt kopiowania materiałów archiwalnych w CPAHU we Lwowie jest kontynuowany i rozwijany. Oprócz mikrofilmów wykonywane są także skany. Co warte powtórzenia, kopiowane są całe zespoły archiwalne wraz z ich inventarzami. Z powodów ograniczeń prawnych zawartych w umowie na kopiowanie, a dotyczących warunków udostępniania przekazanych stronie polskiej materiałów, są one dostępne wyłącznie w pracowni naukowej AGAD. Ograniczenie to dotyczy zarówno mikrofilmów, jak też skanów (stąd nie ma możliwości udostępniania ich w Internecie).

Wśród materiałów o proveniencji polskiej z zasobu CPAHU we Lwowie, skopiowanych po roku 2009, w pracowni naukowej AGAD udostępniane są kopie wykonane z następujących zespołów archiwalnych (fondów):

nr 163, Galicyjski Sejm Stanowy we Lwowie (Галицький становий сейм, м. Львів; Galizische Landesstände), z lat 1783–1866, 313 j.a.

nr 165, Wydział Krajowy we Lwowie (Крайовий комітет, м. Львів; Landesauschuss in Lemberg), z lat 1757–1934, 15 851 j.a.⁷

nr 773, Trybunał Koronny w Lublinie (Люблінський коронний трибунал; Tribunal regni Lublinese), z lat 1614–1784, 101 j.a.

Ponadto w Archiwum Głównym znajdują się już mikrofilmy kolejnych 18 zespołów z CPAHU we Lwowie, które są w trakcie opracowywania. Po jego zakończeniu będą one sukcesywnie udostępniane. Są to kopie zespołów:

nr 22, Magistrat miasta Bełza (Магістрат м. Белза, Белзької землі, Белзького воєводства), z lat 1458–1855, 44 j.a.

nr 27, Magistrat miasta Glinian (Магістрат м. Глинян, Львівської землі, Руського воєводства), z lat 1665–1889, 5 j.a.

nr 34, Magistrat miasta Markopola (Магістрат м. Маркополя, Львівської землі, Руського воєводства), z lat 1686–1841, 7 j.a.

nr 39, Magistrat miasta Potylicza (Магістрат м. Потелича, Белзької землі, Белзького воєводства), z okresu od 2. połowy XVI w. do 1801 r., 9 j.a.

nr 43, Magistrat miasta Sambora (Магістрат м. Самбора, Перемишльської землі, Руського воєводства), z lat 1542–1864, 219 j.a.

⁶ Na temat założeń projektu i wcześniejszego etapu jego realizacji zob. J. Krochmal, *Przekazanie mikrofilmów z Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie do Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie*, MHA, t. 15–16, s. 223–224.

⁷ Z uwagi na olbrzymie rozmiary tego zespołu, jego kopiowanie zostało rozłożone na kilka etapów. W AGAD dostępnych jest już ok. 87 tys. skanów z tego zespołu. Zeskanowano inventarz zespołu oraz 2170 j.a. z opisu (serii) 3 tego fondu, w którym znajdują się „Dokumenty potwierdzające szlachectwo” z lat 1578, 1602, 1719–1934. Dalsza część tego zespołu jest w trakcie digitalizacji.

nr 46, Magistrat miasta Tarnopola (Magistrat m. Тернополя, Галицької землі, Руського воєводства), z lat 1730–1803, 3 j.a.

nr 47, Magistrat miasta Trembowli (Magistrat m. Теревовлі, Галицької землі, Руського воєводства), z lat 1563–1813, 16 j.a.

nr 62, Magistrat miasta Gródka (Magistrat m. Городка, Львівської землі, Руського воєводства), z lat 1679–1795, 3 j.a.

nr 68, Magistrat miasta Żydaczowa (Magistrat m. Жидачева, Львівської землі, Руського воєводства), z 1782 r., 3 j.a.

nr 113, Magistrat miasta Krakowca (Magistrat m. Краківця, Перемишльської землі, Руського воєводства) z lat 1644–1825, 2 j.a.

nr 116, Magistrat miasta Kukizowa (Magistrat m. Кукизова, Львівської землі, Руського воєводства), z lat 1791–1869, 3 j.a.

nr 123, Magistrat miasta Sądowej Wiszni (Magistrat m. Вишні (Судової Вишні), Перемишльської землі, Руського воєводства), z lat 1640–1765, 6 j.a.

nr 125, Magistrat miasta Chyrowa (Magistrat m. Хирова, Перемишльської землі, Руського воєводства), z 1759 r., 2 j.a.

nr 126, Magistrat miasta Firlejowa (Magistrat m. Фирлієва, Львівської землі, Руського воєводства), z lat 1742–1786, 4 j.a.

nr 717, Koło Polskie w Wiedniu („Koło Polskie”, m. Відень; Польський польський клуб в Австрійському парламенті), z lat 1915–1918, 77 j.a.

nr 723, Magistrat miasta Halicza (Magistrat m. Галича, Галицької землі, Руського воєводства), z lat 1785–1854, 10 j.a.

nr 741, Magistrat miasta Tłustego (Magistrat m. Товстого, Подільського воєводства), z lat 1793–1795, 1 j.a.

nr 838, Kolekcja dokumentów polskich komitetów narodowych, związków i jednostek wojskowych na Syberii, Dalekim Wschodzie i w Mandżurii (Колекція документів польських національних комітетів, союзів, об'єднань та військових формувань у Сибіру, на Далекому Сході та в Маньчжурії), z lat 1917–1922, 86 j.a.

Kopowanie poloników odbywa się także we współpracy z archiwami estońskimi. W pracowni naukowej AGAD, a także w Internecie, udostępniono skany pozyskane z Archiwum Historycznego w Tartu, wykonane z zespołu nr 402, Uniwersytet w Dorpacie (Universität zu Dorpat / Juriewskij Uniwersitet / Tartu Ülikool) (Dorpater Universität)⁸. Są tam kopie akt Polaków studiujących na Uniwersytecie w Dorpacie w XIX w.⁹

Projekt kopiowania poloników i materiałów o proveniencji polskiej w zbiorach zagranicznych jest kontynuowany, a uzyskane kopie będą sukcesywnie opracowywane i udostępniane w AGAD.

⁸ Zob. <http://agad.gov.pl/szukaj/?zbior=45> <dostęp: 2014-06-04>.

⁹ Więcej na ten temat, zob. w tym tomie MHA artykuł A. Nowak, *Polscy studenci na uniwersytecie w Dorpacie w latach 1802–1918*.